

บทที่ ๑

บทนำ

ความเป็นมาของปัญหา

ในปัจจุบันนี้ ได้เป็นที่ยอมรับกันในวงการศึกษาว่า วิชาบรรณารักษศาสตร์เป็นวิชาชีพที่มีความสำคัญและจำเป็นต่อการพัฒนาประเทศไม่น้อยกว่าวิชาอื่น จึงมีสถาบันการศึกษาหลายแห่งเปิดสอนวิชาชีพ อาทิเช่น จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ซึ่งเริ่มเปิดสอนเป็นแห่งแรกในปี พ.ศ. ๒๔๔๔ หลังจากนั้นได้มีสถาบันการศึกษาแห่งอื่นเปิดสอนเพิ่มขึ้นตามลำดับ คือ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ วิทยาเขตประสานมิตร มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ มหาวิทยาลัยรามคำแหง มหาวิทยาลัยขอนแก่น มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ และวิทยาลัยครู เป็นต้น การจะผลิตบัณฑิตที่มีคุณภาพดีนั้นสถาบันต่าง ๆ จำเป็นต้องมีการติดตามผลเพื่อให้ทราบว่าบัณฑิตของตนนั้นสนองความต้องการของสังคมเพียงใด สามารถนำความรู้ไปใช้ปฏิบัติงานได้มากน้อยแค่ไหน มีปัญหาหรือมีข้อคิดเห็นข้อเสนอแนะประการใดบ้าง จะได้นำข้อมูลเหล่านั้นมาประกอบการพิจารณาปรับปรุงและพัฒนาการผลิตบัณฑิตในรุ่นต่อไป

ชูดิมา สัจจามันท์ เป็นผู้หนึ่งที่เห็นความสำคัญเรื่องนี้ จึงได้ทำการวิจัยเพื่อศึกษาคิดตามผลการทำงานของบัณฑิตปีการศึกษา ๒๕๐๒ - ๒๕๑๖ และมหาบัณฑิตปีการศึกษา ๒๕๐๗ - ๒๕๑๖ สาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย^๑ ซึ่งผลการวิจัยได้ให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์และข้อเสนอแนะที่น่าสนใจต่อการศึกษาระบบบรรณารักษศาสตร์เป็นอันมาก และได้เสนอให้ทำการวิจัยเรื่องนี้ทุกกระยะ ๕ ปี ผู้วิจัยเห็นสมควรจะได้ทำการวิจัยต่อจากงานวิจัยของ

^๑ชูดิมา สัจจามันท์, "การสำรวจสถานภาพการทำงานของบัณฑิต (ปีการศึกษา ๒๕๐๒ - ๒๕๑๖) และมหาบัณฑิต (ปีการศึกษา ๒๕๐๗ - ๒๕๑๖) สาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย" (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต แผนกวิชาบรรณารักษศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๑๘).

ชุตินา สัจจามันท์ เนื่องจากว่าทางภาควิชาบรรณารักษศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ได้ปรับปรุงหลักสูตรทั้งสองระดับ คือ ระดับปริญญาโท ใน พ.ศ. ๒๕๑๖ และระดับปริญญาตรี และปริญญาโท ใน พ.ศ. ๒๕๒๐ จึงนำที่จะติดตามผลการดำเนินงานของบัณฑิตและมหาบัณฑิต สาขาใหม่อีกครั้งหนึ่ง เพื่อดูว่าหลักสูตรที่เปลี่ยนแปลงมีผลต่อสถานภาพของบัณฑิตและมหาบัณฑิต ในช่วงนี้อย่างไรบ้าง

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในสาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์ ได้มีผู้วิจัยเกี่ยวกับสถานภาพการทำงานของผู้ประกอบวิชาชีพบรรณารักษ์ไว้ดังนี้

ก. ลักษณะการประกอบอาชีพ

ผลการวิจัยของ ชุตินา สัจจามันท์ ในปี พ.ศ. ๒๕๑๔^๑ พบว่า นิสิตเก่า สาขาบรรณารักษศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ส่วนใหญ่ทำงานเป็นบรรณารักษ์และอาจารย์ บรรณารักษ์ ซึ่งผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับของประภาวดี พงณา ทรงสรรค์ นิลกำแหง และมาลินี สุขปรีดี ในปี พ.ศ. ๒๕๑๕^๒ ที่ทำการสำรวจฐานะการทำงานของห้องสมุดของ นิสิตเก่าแผนกวิชาบรรณารักษศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยปีการศึกษา ๒๕๔๔-๒๕๑๓ ตลอดจนตรงกับผลการติดตามผลผู้สำเร็จการศึกษาสาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์ปีการศึกษา

^๑ เรื่องเดียวกัน, หน้า จ.

^๒ ประภาวดี พงณา, ทรงสรรค์ นิลกำแหง และมาลินี สุขปรีดี, "การสำรวจ ฐานะการทำงานห้องสมุดของนิสิตเก่าแผนกวิชาบรรณารักษศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปีการศึกษา ๒๕๔๔-๒๕๑๓" (เอกสารบรรณารักษศาสตร์ เล่ม ๑๓ มกราคม ๒๕๑๓: แผนกวิชา บรรณารักษศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๑๕), หน้า ๑๘.

๒๕๐๘-๒๕๑๖ จากวิทยาลัยวิชาการศึกษาของลลิตา กิตติประसार^๑ และผลวิจัยประสิทธิ-
ภาพของหลักสูตรบรรณารักษศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ของ ทัศนีย์ ทองศิริ ในปีการ
ศึกษา ๒๕๒๑^๒ แสดงว่าโรงเรียนบรรณารักษศาสตร์เหล่านี้ ได้ประสบความสำเร็จในการ
ผลิตบรรณารักษ์ และไม่เกิดความสูญเสียเปล่าในการลงทุนทางการศึกษา

ข. การนำความรู้ไปปฏิบัติงาน

จากผลการวิจัยของ ชูติมา สัจจามันท์^๓ ในด้านการนำความรู้ไปปฏิบัติงาน
ปรากฏว่าบัณฑิตและมหาบัณฑิตสาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย นำความรู้
ที่ศึกษาจากภาคทฤษฎีไปใช้โดยเฉลี่ยในระดับปานกลางและมาก โดยเฉพาะหมวดเทคนิคและ
บริการ ซึ่งผลวิจัยนี้ตรงกับผลวิจัยเรื่องการศึกษาประเมินผลหลักสูตรวิชาบรรณารักษศาสตร์
คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ในหัวข้อการนำความรู้ไปปฏิบัติงานของ

^๑ลลิตา กิตติประसार, "การติดตามผลการปฏิบัติงานของผู้สำเร็จปริญญาการศึกษา
มหาบัณฑิต วิชาบรรณารักษศาสตร์ จากวิทยาลัยวิชาการศึกษาปีการศึกษา ๒๕๐๘-๒๕๑๖"

(ปริญาณานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๑๔), หน้า ๑๒๑.

^๒ทัศนีย์ ทองศิริ, "ประสิทธิผลของหลักสูตรบรรณารักษศาสตร์ต่อการปฏิบัติงานของ
บัณฑิตมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ปีการศึกษา ๒๕๑๓-๒๕๑๔" (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต
แผนกวิชาบรรณารักษศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๑), หน้า ๑๔๖.

^๓ชูติมา สัจจามันท์, "การสำรวจสถานภาพการทำงานของบัณฑิต (ปีการศึกษา
๒๕๐๒-๒๕๑๖) และมหาบัณฑิต (ปีการศึกษา ๒๕๐๗-๒๕๑๖) สาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย," หน้า ๑๕๗.

มาลีณี ประเสริฐวงศ์ ในปี พ.ศ. ๒๕๑๘^๑ และผลวิจัยของ ทศนิยม ทองศิริ^๒ ทั้งกล่าว
แล้ว^๓ พบว่าบัณฑิตของทั้งสองสถาบันนำความรู้ไปปฏิบัติงานในระดับปานกลาง และมาก
โดยเฉลี่ยในหมวดเทคนิคและบริการเช่นกัน แสดงว่าวิชาในหมวดเทคนิคและบริการมี
ประโยชน์ต่อการปฏิบัติงานของบัณฑิตและมหาบัณฑิตเหล่านั้น

ค. ปัญหาในการปฏิบัติงาน

ในด้านปัญหาเกี่ยวกับการปฏิบัติงานห้องสมุดผลการวิจัยของ ชูติมา สัจจามันท์^๓
และทศนิยม ทองศิริ^๔ ออกมาตรงกัน คือ ผู้สำเร็จการศึกษาประสบปัญหาโดยเฉลี่ยในระดับ
ปานกลางและน้อย แสดงว่าผู้สำเร็จการศึกษาของทั้งสองสถาบันสามารถปรับตัวให้เข้ากับ
สภาพแวดล้อมในการทำงานได้

ง. ความพอใจในงาน

ลลิตา กิตติประसार วิจัยพบว่า มหาบัณฑิตสาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์
จากวิทยาลัยวิชาการศึกษาส่วนใหญ่มีความพอใจกับงานวิชาชีพบรรณารักษ์ที่ประกอบอยู่^๕

^๑มาลีณี ประเสริฐวงศ์, "การศึกษาประเมินผลหลักสูตรวิชาบรรณารักษศาสตร์
คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์" (ปริญาานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๑๘), หน้า ๕๘.

^๒ทศนิยม ทองศิริ, "ประสิทธิผลของหลักสูตรบรรณารักษศาสตร์ต่อการปฏิบัติงาน
ของบัณฑิตมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ปีการศึกษา ๒๕๑๓-๒๕๑๘," หน้า ๑๔๐.

^๓ชูติมา สัจจามันท์, "การสำรวจสถานการณ์การทำงานของบัณฑิต (ปีการศึกษา
๒๕๐๒-๒๕๑๖) และมหาบัณฑิต (ปีการศึกษา ๒๕๐๗-๒๕๑๖) สาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย," หน้า ๑๖๔.

^๔ทศนิยม ทองศิริ, "ประสิทธิผลของหลักสูตรบรรณารักษศาสตร์ต่อการปฏิบัติงาน
ของบัณฑิตมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ปีการศึกษา ๒๕๑๓-๒๕๑๘," หน้า ๑๔๐.

^๕ลลิตา กิตติประसार, "การติดตามผลการปฏิบัติงานของผู้สำเร็จปริญญาการศึกษา
มหาบัณฑิตวิชาบรรณารักษศาสตร์จากวิทยาลัยวิชาการศึกษา ปีการศึกษา ๒๕๐๘-๒๕๑๖," หน้า ๓๗.

ซึ่งในข้อนี้ เกษม นิยมราชกูร์ ผู้ทำการวิจัยสภาพห้องสมุดโรงเรียนมัธยมในโครงการพัฒนาโรงเรียนมัธยมในส่วนภูมิภาค ๑ และ ๒^๑ ได้สรุปผลการวิจัยในเรื่องนี้ว่า บรรณารักษ์ห้องสมุดโรงเรียนเหล่านั้นพอใจในวิชาชีพบรรณารักษ์เช่นเดียวกัน แต่ไม่พอใจ จำนวนหนังสือ วัสดุอุปกรณ์ในห้องสมุด ตลอดจนกิจกรรมและบริการที่จัดอยู่ ซึ่งเป็นปัญหาของห้องสมุดโรงเรียนที่สมควรได้รับการแก้ไข

ส่วนงานวิจัยด้านความพอใจในการประกอบอาชีพบรรณารักษ์ในต่างประเทศนั้น ซูซาน แพทเทอร์สัน วอห์บา (Susan Patterson Wahba) ได้ทำการวิจัยเรื่องความพอใจกับแรงจูงใจในการทำงานของบรรณารักษ์ชายหญิงในสหรัฐอเมริกา พบว่าบรรณารักษ์ส่วนใหญ่ไม่สู้พอใจกับงาน เพราะเห็นว่าเป็นอาชีพที่ไม่ก้าวหน้าและรายได้ไม่^๒ต่างจากผลการวิจัยของ แมกซีน เค โรเชสเตอร์ (Maxine K. Rochester) ที่ทำการสำรวจติดตามผลผู้สำเร็จการศึกษาวิชาบรรณารักษศาสตร์ จากวิทยาลัยแคนเบอร์รา (Canberra College of Advanced Education) ระหว่างปี ค.ศ. ๑๙๗๐-๑๙๗๓ ซึ่งพบว่าบรรณารักษ์ในประเทศออสเตรเลียส่วนใหญ่พอใจ และพอใจมากในอาชีพบรรณารักษ์ เพราะมีอิสระในด้านแนวคิดและความคิดสร้างสรรค์^๓ แสดงว่า อาชีพบรรณารักษ์เป็นอาชีพ

^๑เกษม นิยมราชกูร์, "การศึกษาสภาพห้องสมุดโรงเรียนมัธยมในโครงการพัฒนาโรงเรียนมัธยมในส่วนภูมิภาค ๑ และ ๒" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต แผนกวิชาบรรณารักษศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๐), หน้า ๘๐-๘๑.

^๒Susan Patterson Wahba, "Librarian Job Satisfaction, Motivation and Performance: An Empirical Test of Two Alternatives Theories," Dissertation Abstract International 38 (May 1978): 6376A.

^๓Maxine K. Rochester, "Survey of Post Graduate Diploma in Librarianship Students, Canberra C. A. E., 1970-1973," The Australian Library Journal (September 1975): 343-349.

ก่อให้เกิดความคิดริเริ่มสร้างสรรค์และเป็นตัวของตัวเอง แต่เป็นอาชีพที่ยังมีผู้ไม่เห็นความสำคัญอยู่ จึงเกิดความไม่ทัดเทียมและไม่ก้าวหน้าเท่าที่ควร

จ. กิจกรรมพิเศษ

จากผลการวิจัยของ ชุตินา สัจจามันท์ พบว่าบัณฑิตและมหาบัณฑิตสาขาวิชา
บรรณารักษศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ส่วนใหญ่เข้าร่วมในกิจกรรมพิเศษ โดยได้
เป็นสมาชิกสมาคมหรือชมรมวิชาชีพต่าง ๆ ^๑ ซึ่งตรงกับงานวิจัยในต่างประเทศของ
แมเรียน ดับบลิว. เทย์เลอร์ (Marion W. Taylor) แห่งมหาวิทยาลัย เซาท์เทอริอัน
อิลลินอยส์ (Southern Illinois University) ที่ทำการติดตามผลผู้สำเร็จการ
ศึกษาระดับปริญญาโท สาขาบรรณารักษศาสตร์ จากมหาวิทยาลัยชิคาโก ในช่วงปี
ค.ศ. ๑๙๕๕-๑๙๗๕ ซึ่งพบว่าผู้สำเร็จการศึกษาส่วนใหญ่ เป็นสมาชิกสมาคมวิชาชีพอย่างน้อย
คนละ ๑ สมาคม^๒

ฉ. ข้อเสนอแนะต่อหลักสูตรวิชาบรรณารักษศาสตร์

ด้านหลักสูตรวิชาบรรณารักษศาสตร์ มีผู้วิจัยหลายท่านได้ให้ข้อเสนอแนะใน
การปรับปรุงหลักสูตรวิชานี้ไว้หลายประการ สำหรับผลงานการวิจัยในประเทศ ชุตินา
สัจจามันท์ และทัศนีย์ ทองศิริ ได้ให้ความเห็นไว้ตรงกันในด้านให้เพิ่มภาคปฏิบัติในวิชา
ที่ผู้สำเร็จการศึกษานำไปใช้ได้โดยตรง เช่น วิชาการจัดหมู่หนังสือและทำบัตรรายการและ

^๑ชุตินา สัจจามันท์, "กวดสำรวจผลงานภาพการทำงานของบัณฑิต (ปีการศึกษา
๒๕๐๒-๒๕๑๖) และมหาบัณฑิต (ปีการศึกษา ๒๕๐๗-๒๕๑๖) สาขาบรรณารักษศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย," หน้า ๑๖๔.

^๒Marion W. Taylor, "The Assessment of a Program For the
Preparation of Media Specialist: A Follow Up Study of Graduates
of the Master's Degree Program at Chicago State University, 1955-
1975," Dissertation Abstract International 5 (November 1978): 2593A.

เสนอให้เน้นหนักการผลิตบัณฑิตให้มีความรู้ด้านวิทยาศาสตร์ให้มากขึ้น ส่วนด้านการเรียนการสอนมีความเห็นตรงกันคือ ให้ปรับปรุงวิธีสอนและใช้อุปกรณ์การสอน

ส่วนงานวิจัยในต่างประเทศ ซาราห์ รีเบคคา รีด (Sarah Rebecca Reed) ซึ่งทำการสำรวจผู้จบการศึกษาระดับปริญญาเอก จากโรงเรียนบรรณารักษศาสตร์ของมหาวิทยาลัยแห่งรัฐอินดีแอนา (Indiana State University) ในปี ค.ศ. ๑๙๗๖-๑๙๗๗ และแมรี ออลิช ฮันท์ (Mary Alice Hunt) ทำการสำรวจผู้จบปริญญาเอกจากโรงเรียนบรรณารักษศาสตร์ มหาวิทยาลัยแห่งรัฐฟลอริดา (Florida State University) และบลันช์ วูลีส (Blanche Woolles) ซึ่งทำการสำรวจผู้จบการศึกษาระดับเดียวกันจากมหาวิทยาลัยพิตส์เบิร์ก (Pittsburgh University) เพื่อศึกษาความเห็นเกี่ยวกับการศึกษาริชาบบรรณารักษศาสตร์ ผลการวิจัยปรากฏว่า ผู้จบการศึกษาจากมหาวิทยาลัยทั้ง ๓ แห่ง ได้ให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับหลักสูตรระดับปริญญาโทว่า ควรให้มีประสบการณ์การทำงานมากขึ้น เน้นคุณภาพการผลิตบัณฑิตให้มากขึ้น พร้อมกันนั้นได้เสนอให้เน้นความสำคัญของวิชาหลัก ให้ทฤษฎีสมดุลกับปฏิบัติ จัดการศึกษาให้ทันกับพัฒนาการใหม่ ๆ ให้มีประสิทธิภาพในการสอน และเน้นความสำคัญของงานวิจัย^๑ เป็นต้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑. เพื่อศึกษาภูมิหลังของบัณฑิตและมหาบัณฑิต สาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และแรงจูงใจที่มาศึกษาริชาบบรรณารักษศาสตร์
๒. เพื่อสำรวจสถานการณ์การทำงาน ลักษณะ และประเภทของงานภายหลังสำเร็จการศึกษา

^๑Sarah Rebecca Reed, Mary Alice Hunt and Blanche Woolles, "Survey of Library Science Ph. D Graduates of Three Universities," Journal of Education for Librarianship 19 (Winter 1979): 241-247.

๓. เพื่อศึกษาการนำความรู้และประสบการณ์ไปใช้ในการปฏิบัติงานวิชาชีพ
บรรณารักษ์ และการศึกษาต่อของบัณฑิตและมหาบัณฑิต

๔. รวบรวมปัญหาในการปฏิบัติงาน ข้อคิดเห็น ข้อเสนอแนะ ของนิสิต เก่าต่อ
ภาควิชา เพื่อประโยชน์ในการปรับปรุงหลักสูตร การเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ
มากยิ่งขึ้น และลดความสูญเปล่าในการจัดการศึกษา

วิธีดำเนินการวิจัย

๑. ศึกษาลักษณะการศึกษาระดับปริญญาตรีในประเทศไทยและต่างประเทศ
โดยเฉพาะอย่างยิ่งการดำเนินงานของภาควิชาบรรณารักษศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
การปรับปรุงเปลี่ยนแปลงด้านหลักสูตร โดยเน้นหนักในช่วงปี พ.ศ. ๒๕๑๗ จนถึงปัจจุบัน
ด้วยการค้นคว้าจากเอกสาร วารสาร หนังสือและสิ่งพิมพ์อื่น ๆ

๒. ศึกษาสถานภาพการทำงานของบัณฑิตและมหาบัณฑิต สาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์
ที่สำเร็จการศึกษาดังแต่ปี พ.ศ. ๒๕๑๗-๒๕๒๒ เป็นจำนวน ๑๖๔ คน โดยใช้การสำรวจ
เครื่องมือที่ใช้คือแบบสอบถาม ซึ่งส่งถึงผู้รับทางไปรษณีย์ หรือแจกด้วยตนเอง โดยรวบรวม
รายชื่อและที่อยู่จากทะเบียนประวัตินิสิตเก่าของคณะอักษรศาสตร์ วิทยานิพนธ์ และการสอบถาม
จากเพื่อนร่วมรุ่นของบัณฑิตและมหาบัณฑิต เหล่านั้น

๓. วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติ $P = \frac{f}{N} \times 100, \bar{X} = \frac{\sum fX}{N}$

และ $S.D. = \sqrt{\frac{\sum fX^2}{N} - \left[\frac{\sum fX}{N}\right]^2}$ ตามลำดับ

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย

๑. ทราบลักษณะการประกอบอาชีพของนิสิต เก่าภายหลังสำเร็จการศึกษาว่าตรงกับ
แรงจูงใจที่มาศึกษาระดับปริญญาตรีหรือไม่

๒. ทราบสถานภาพการทำงาน การนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงาน
ตลอดจนทราบปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ ในการทำงานของนิสิต เก่า

๓. ทราบความต้องการด้านวิชาการที่บัณฑิตและมหาบัณฑิตมีต่อภาควิชาบรรณารักษศาสตร์

เพื่อภาควิชาจะนำมาเป็นแนวทางในการปรับปรุงหลักสูตรการเรียนการสอน และการดำเนินงานให้สนองความต้องการดังกล่าว

๔. ทราบแนวโน้มของการประกอบอาชีพบรรณารักษณ์ในสังคมอันจะทำให้การผลิตบุคลากรในแขนงวิชาชีพนี้ตรงกับความต้องการของสังคมมากที่สุด

๕. ผลที่ได้จากการวิจัยจะเป็นแนวทางแก่ผู้กำลังศึกษาอยู่ในการเลือกประกอบอาชีพและเตรียมตัวออกไปทำงาน

ขอบเขตของการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการสำรวจเพื่อทำวิจัยในครั้งนี้ประกอบด้วยบัณฑิต และมหาบัณฑิต สาขาบรรณารักษศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ซึ่งสำเร็จการศึกษาตั้งแต่ปีการศึกษา ๒๕๑๗-๒๕๒๒ ซึ่งประกอบด้วยบัณฑิต จำนวน ๗๕ คน และมหาบัณฑิต ๘๕ คน รวมประชากรในขอบเขตสำรวจ ๑๖๐ คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือแบบสอบถาม

นิยามของคำต่าง ๆ ที่ใช้ในการวิจัย

วิชาแกน หรือวิชาหลัก (Core Subjects) คือวิชาพื้นฐานเบื้องต้นที่จำเป็นต้องศึกษา วิชาแกนตามหลักสูตรบรรณารักษศาสตร์ ประกอบด้วยวิชาการทำบัตรรายการและจัดหมู่หนังสือ งานเทคนิค หนังสืออ้างอิงและบริการเอกสารสนเทศ และการบริหารงานห้องสมุด ซึ่งรายชื่อวิชาเหล่านี้แต่ละโรงเรียนอาจใช้แตกต่างกันไป^๑

^๑สุทธิลักษณ์ อัมพันวงศ์, บรรณารักษศาสตร์ภูมิหลัง (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๒๑), หน้า ๑๒๖-๑๒๗.

งานบริหาร	คืองานที่เกี่ยวกับการวางแผนนโยบาย จัดงบประมาณ จัดบุคลากร อาคาร และควบคุมการดำเนินงานในห้องสมุดทั้งหมด ^๑
งานฝ่ายเทคนิค	คือกิจกรรมและขบวนการทั้งหมดที่เกี่ยวข้องกับการจัดการ การจัดการและ เตรียมวัสดุของห้องสมุดเพื่อนำออกบริการผู้ใช้ห้องสมุด ^๒
งานฝ่ายบริการ	คืองานที่ช่วยอำนวยความสะดวกให้ผู้ใช้ห้องสมุดได้รับผลประโยชน์จากวัสดุในห้องสมุดได้เต็มที่ เช่น บริการจ่าย-รับหนังสือ การให้บริการตอบคำถามและช่วยการค้นคว้า การทำบรรณนิวารสารและหนังสือพิมพ์ การรวบรวมบรรณานุกรมและบริการพิเศษอื่น ๆ เช่น การยืมระหว่างห้องสมุด บริการข่าวสารทันสมัย (Current Awareness) บริการแปล เป็นต้น ^๓
งานบริการเอกสาร	เป็นการให้บริการแก่ผู้ต้องการค้นคว้าวิจัยในสาขาวิชาเฉพาะและมีขอบเขตในวงแคบ เช่น ทางด้านวิทยาศาสตร์ วัสดุที่รวบรวมได้แก่วารสาร หนังสือ และเอกสารต่าง ๆ

^๑ นวลฉวี สุธรรมวงศ์, "การศึกษาริชาบบรรณารักษศาสตร์ระดับมหาวิทยาลัยในประเทศไทย," วารสารห้องสมุด ๑๔ (พฤษภาคม-มิถุนายน ๒๕๑๓): ๑๔๔.

^๒ Leonard Montague Harrod, The Librarian's Glossary of Terms Used in Librarianship, Documentation and the Book Crafts and Reference Book, 4th. ed. (London: Andre Deutsch, 1977), p. 812.

^๓ จุฑธิลักษณ์ อำพันวงศ์, บรรณารักษศาสตร์มูลฐาน, หน้า ๖๗-๖๘.

ซึ่งผู้วิจัยสนใจในเนื้อหาของสิ่งพิมพ์มากกว่าตัวเล่ม ดังนั้น
บริการบรรณานุกรม สารบัญ และบรรณานุกรม มีความ
สำคัญมากในการเรียกใช้เอกสาร บรรณารักษ์จึงจำเป็นต้อง
เตรียมจัดทำสิ่งเหล่านี้ไว้เพื่อให้เรียกใช้เอกสารได้
สะดวกและรวดเร็ว^๑

ภาควิชา หมายถึง ภาควิชาบรรณารักษศาสตร์ จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย

ผู้ประกอบวิชาชีพบรรณารักษ์ หมายถึง ผู้เป็นบรรณารักษ์ และผู้สอนวิชาด้าน
ห้องสมุด หรือบรรณารักษศาสตร์

ข้อจำกัดในการวิจัย

๑. เนื่องจากไม่มีทำเนียบนิสิตเก่าผู้วิจัยจึงประสบปัญหาในการติดต่อ ต้องใช้วิธี
ค้นจากใบแสดงประวัติการศึกษาของบัณฑิต จากแผนกทะเบียนของคณะ ซึ่งมีนิสิตเก่าหลาย
ท่านที่ย้ายที่อยู่ แบบสอบถามถูกส่งกลับคืนจึงต้องใช้วิธีสอบถามจากเพื่อนร่วมรุ่นแต่ละรุ่น ส่วน
นิสิตเก่าที่เป็นมหาบัณฑิต ใช้วิธีค้นจากประวัติผู้วิจัยที่มหาวิทยาลัย ซึ่งไม่ครบถ้วน ต้องใช้วิธี
สอบถามประกอบอีกเช่นกัน

๒. ผู้ตอบแบบสอบถามบางท่านไม่สามารถจดจำรายละเอียดขณะที่กำลังศึกษาจาก
ภาควิชาได้ครบถ้วน เพราะสำเร็จการศึกษาเป็นเวลานานแล้ว และบางท่านไม่ได้ประกอบ
วิชาชีพบรรณารักษ์ จึงอาจทำให้ข้อมูลแปรปรวนไปจากความจริงได้บ้าง

๓. ช่วงเวลาการศึกษาสำรวจในครั้งนี้อยู่ในช่วงที่ภาควิชาได้มีการปรับปรุงหลักสูตร
และการจัดดำเนินงาน ทำให้นิสิตเก่าอยู่ในสภาพแวดล้อมที่แตกต่างกันระหว่างศึกษา ข้อคิดเห็น
และข้อเสนอแนะของนิสิตเก่าโดยเฉพาะอย่างยิ่งเกี่ยวกับหลักสูตรจึงแตกต่างกันออกไป ฉะนั้น

^๑ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๔๔.

ความเห็นและข้อเสนอแนะหลายประการจึงเป็นสิ่งที่ภาควิชาได้ปรับปรุงไปแล้ว อีกประการหนึ่ง สำหรับหลักสูตรระดับปริญญาตรีในช่วงเวลาศึกษาสำรวจในครั้งนี้ ภาควิชาได้ทำการปรับปรุงใหม่อีกในปี ๒๕๒๐ หลังจากการที่มีการปรับปรุงเปลี่ยนจากระบบเปอร์เซ็นต์มาเป็นระบบหน่วยกิตในปี ๒๕๑๔ แต่ประชากรที่ใช้ในการสำรวจเป็นบัณฑิตที่ยังใช้หลักสูตรเก่า พ.ศ. ๒๕๑๔ เกือบทั้งหมด รวมทั้งมีบัณฑิตที่ยังใช้ระบบเปอร์เซ็นต์อยู่บ้าง

๔. จากการที่ต้องศึกษาสำรวจบัณฑิตและมหาบัณฑิตที่มีสภาพปัจจุบันแตกต่างกันหลายด้าน เช่น สภาพส่วนตัว การทำงาน การศึกษาต่อ ความคิดเห็นและอื่น ๆ จึงเป็นเหตุให้จำนวนผู้ตอบแบบสอบถามแต่ละข้อไม่เท่ากัน

ศูนย์วิจัยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย